

La Vallée de Joux sainza lingias electricas al liber che flancheschan il lai.

Ina da las candidatas per daventar ina «Zona Smaragd»: la Ruinaulta tranter Glion e Panaduz.

Il Fond Svizzer per la Cuntrada

Daners per tgirar la cuntrada cultivada

■ **Il Fond Svizzer per la Cuntrada (FSC) è vegni fundà l'onn 1991 a chaschun dal 700avel anniversari da la Confederaziun ed è vegni dotà cun 50 milliuns francs. La finamira da quel fond è da mantegnair e tgirar la cuntrada cultivada ecologica e da crear uschia insatge da valur durabla a favur da las proximas generaziuns.** Il conclus federal davart ils agids finanzials per tgirar la cuntrada cultivada ecologica è entrà en vigur il 1. d'avust 1991 ed era l'emprim limità en fin il 31 da fanadur 2001. Il 23 da settember 1999 ha il parlament svizzer approvà ina prolongaziun dal conclus federal en fin il 31 da fanadur 2011. Il fond è vegni dotà danovamain cun 50 milliuns francs. Il 18 da zercladur 2010 ha il parlament approvà ina segunda prolongaziun per diesch onns fin la mesadad dal 2021, sco er ulteriurs 50 milliuns francs.

Dapi sia fundaziun avant 20 onns ha il FSC sustegnì dapi che 1600 projects cun ina summa totala da radund 110 milliuns. Grazia a quest engaschament han pudì vegnir realisà en tut las regiuns svizras projects a favur da la natira cun subvenziuns en l'autezza da tranter 300 e 400 milliuns.

Moda d'agir dal FSC

Scumonds e cumonds legals na tanschan betg per garantir la tgira da la cuntrada cultivada. Il FSC dat impuls finanzials per mesiras voluntaras a favur dal man-

tegniment e da la restauraziun da cuntradas e da monuments natirals e culturals. Quest princip promova la prontezza d'organisaziuns localas e regionalas da daventar sezzas activas. Il FSC sustegna effects da sinergia en ils secturs da l'agricultura, dal turissem, da la construcziun e da l'artisanadi tradiziunal. Cun sias contribuiziuns finanzialas presta'l in agid economic regiunal apprezzà ed effizient per crear lavur en regiuns economicamain disfavourisadas. Ils agids han in effect da multiplicaziun ed intimeschan savens investiders da s'engaschar bier daplì en questas regiuns. Biers projects han ina funcziun da model ed animeschan era auters da realisar in project. Ils suandants trais cas èn exempels tipics per l'agid dal FSC ed illustreschan gist er la differenza tranter in sustegn dal FSC e subvenziuns ordinaris.

Stuppar las foras: Il FSC surpiglia ils custs restants u las expensas supplementaras per mesiras pli extendidas che surpassan las subvenziuns chantunalas u federalas accordadas. In exempel concret: La regiun dal *Hinder Ammeberg*, en la part posteriura da Lucerna, è attractiva grazia a ses mosaic da gauds selvadis, prads sitgs e pastgiras. Ils custs dal project previs en questa regiun n'èn betg cuverts dal tut cun ils pajaments directs ecologics a l'agricultura ed ulteriuras contribuiziuns. Il FSC surpiglia ils custs da mesiras supplementaras necessarias per salvar questa cuntrada sco intervenziuns forestalas per impedir il crescer en, la structuraziun stgalimada dals urs dal guaud e la pasculaziun extensiva entras bovs dals Highlands.

Pussibilitat soluziuns alternativis: Sche

las subvenziuns n'èn betg pussaivlas, po il FSC contribuir meds per finanziair alternativis, renovaziuns miaivlas u lavurs da mantegniment. In exempel concret: il cablament da lingias electricas en la *Vallée de Joux* (VD). L'Énergie Romande aveva previs da construir ina lingia electrica al liber da 40 kV sin las duas rivas dal Lac de Joux en il Giura vadais. Grazia a l'intervenziun dal FSC e da la Pro Natura Vaud è quella vegnida remplazzada tras in conduct electric sutterranean.

Dar agid da partenza: Sch'i n'è anc betg pussaivel da survegnir subvenziuns sin fundament da la legislaziun, finanziescha il FSC mintgant il custs da planisaziun e/u il custs inizials. Quai po dar in impuls inicial en fin ch'ils projects èn abels da finanziair sasezs. In exempel concret: la cuntrada cultivada dal *Grosses Moos* (BE/FR). Il Grosses Moos, pli baud la pli gronda surfatscha da pali planiva da la Svizra, era vegni transformà il tschientaner passà en ina cuntrada cultivada a moda fitg intensiva. Il 1995 ha il FSC intimà il «Biotopverbund Grosses Moos» da puspè dar a la natira in pau daplì spazi en questa regiun. Dapi lura promova quel ensem cun il purs da la regiun las surfatschas che stattan en accord cun la natira e las collia ad ina rait da spazi vitals natirals. Il FSC ha finanzia «be» radund in terz da las mesiras, ma grazia a ses agid da partenza ha el pussibilità in project da 5 milliuns francs.

Sustegn finanziar

Il FSC sustegna projects che cumpiglian las suandantas mesiras per mantegnair la diversità biologica e structurala da la cuntrada: gestiun e tgira adequata da

cuntradas cultivadas che stattan en accord cun la natira; restauraziun da spazi vitals natirals; renovaziun e reconstrucziun miaivla d'elements caracteristics da la cuntrada sco per exempel mirs sitgs, tetgs da schlonas etc.; revitalisaziun da curtins da pumera, saivs vivas, aleas ed urs da guauds; renaturalisaziun d'aus chanelisadas u cuvertas; renovaziun da vitgs e conturns tenor princip ecologics.

Il FSC po era sustegnair finanziarmain mesiras per infurmar e sensibilisar davart la necessitad da mantegnair e tgirar las cuntradas cultivadas, sch'ellas stattan en connex cun in project integral sustegnì dal FSC. In project integral cumpiglia tut ils elements impurtants da la cuntrada e da la regiun pertutgada ed era mesiras concretas da revalitaziun a favur da la natira e da la cuntrada.

Dumondas da subvenziun pon vegnir inoltradas al FSC da privats u d'organs publics. Ils responsabels duain avair in'idea clera dal project. Sia realisaziun sto esser segirada. Il dossier sto cuntegnair ina survista dals custs ed in plan da finanziaziun. Ils suandants criteris èn impurtants per la valitaziun dal project:

– *Effects sin la cuntrada, mesiras concretas.* Ils projects duain avair en mira sco resultat direct ina realisaziun vesavla cun mesiras concretas sin il terren.

– *Duraviladad.* Soluziuns duravlas vegnan preferidas a mesiras a curt termin.

– *Engaschament e motivaziun.* Dals responsabels dal project vegnan spetgadas atgnas prestaziuns idealas u materialas.

– *Integraziun da la populaziun.* La populaziun locala duai parter la responsabladad per il project, nun ch'il project sezhaja l'intenziun da motivar ed encurschar la populaziun da sa participar.

La cumissiun dal FSC decida quatter giadas l'onn tge projects che vegnan sustegnids.

La preschentaziun:

Fond Svizzer per la Cuntrada (FSC): www.fls-fsp.ch (2005).

Dapli infurmaziuns:

chatta.ch/?hiid=975
www.chattà.ch

Ritgezza da las spezias en las «Zonas Smaragd»

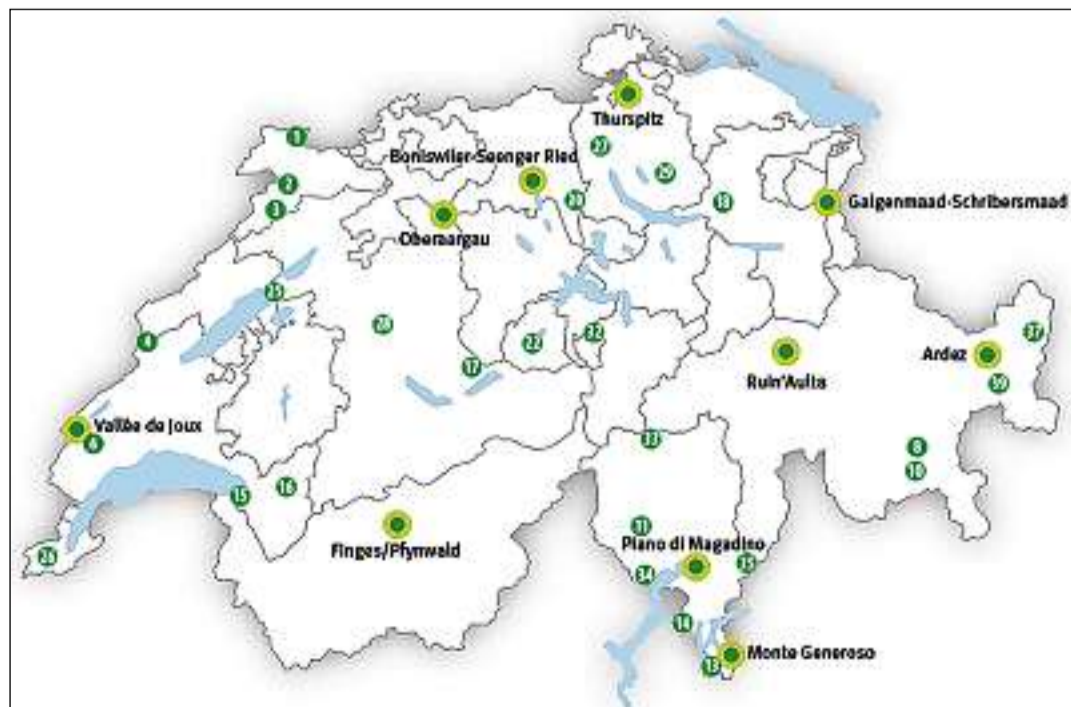
Normalmain na van ils projects da protecziun da la natira betg suror il cunfins da l'agen pajais. La «Rait Smaragd» furma ina da las paucas excepziuns. Ella è vegnida stgaffida da la Convenziun da Berna, ina convenziun dal Cussegl d'Europa davart il mantegniment da la flora e fauna selvadia europeica e ses biotops natirals. Sper la Svizra han er 41 pajais europeics, quatter stadis africans e l'EU suttascriet quella cunvegna.

La finamira da la «Rait Smaragd» è d'instituir en tut l'Europa zonas da protecziun spezialas che preschentan in'alta varietad da las spezias. Cun la «Rait Smaragd» na vul ins betg be proteger las zonas dad intervenziuns excessivas, mabain er colliar ellas ina cun l'autra. Fin l'onn 2020 dessan ils 47 stadis commember avair terminà da construir la rait. En Svizra èn ins actualmain amez las lavurs. L'atun 2010 ha la Confederaziun nominà 37 zonas sco pussibels candidatas da la «Rait Smaragd» e las ha annunzià tar il Cussegl d'Europa a Strassbourg. La glista duai però anc vegnir cumplettada en il decurs dals proxims onns cun agid da criteris scientifics. Ina da las forzas propulsivas davos tut las activitads è il WWF Svizra.

Sustegn dal FSC en las zonas candidatas grischunas

Ina gronda part da las 37 zonas candidatas a la «Rait Smaragd» èn gia oz zonas protegidas, e lur conservaziun e tgira èn garantidas tras la lescha. Tuttina ha il Fond Svizzer per la Cuntrada prestà in agid considerabel er en quellas zonas – ed uschè er en il Grischun: Ina da las candidatas per daventar ina «Zona Smaragd» è la Ruinaulta tranter Glion e Panaduz. Ella è circumdada da cuntrada cultivada che vegn tgirada e revalitada cun agid dal FSP, cun projects situads per exempel a Castrisch, Trin u Laax e conturn. Tar il territori Smaragd tutgan zonas per la protecziun da la natira nua ch'il gravarel pitschen ed il rivaun cumin fan lur gnieus – duas spezias d'utschels fitg rars, dals quals i dat be pli var 100 pers che cuan.

La cuntrada tranter Ardez e Ftan è vegnida proposta sco «Zona Smaragd» pervi da ses prads e pastgs sitgs prezios. Il FSP gida la cuminanza d'interess «Ils mürens d'Ardez» a reconstruir ils mirs sitgs che structureschan da maniera tipica la cuntrada da terrassas sur la vischnanca d'Ardez, lung la via istorica che maina a Ftan.

37 zonas candidatas a la «Rait Smaragd».